

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- จรรยา เปรมฤทัย, ปฏิทินการเมือง. กรุงเทพมหานคร : บริษัท บ้านและที่ดินเปรมฤทัย, 2520.
- เจตนา นาควิษระ. ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด, 2524.
- แบรดลีย์, วิลเลียม และคณะ. เหตุการณ์ 6 ตุลาในทัศนะนักวิชาการอเมริกัน. แปลโดย เอกรงค์ รั้งคประทีบ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลานนา, 2522.
- มัทนี รัตนิน และสุชาวดี ตัดทวนิช. อันตรายนี้ : คุ้มไปไม่สิ้นสุด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- สุธรรม แสงประทุม, ผมผ่านเหตุการณ์ 6 ตุลาออกมาได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดาวหาง, 2522.
- อานนท์ ภัคด้วงศ์. "ความสำเร็จและความล้มเหลวของขบวนการนักศึกษาไทย : วิจารณ์จากปัจจัยด้านองค์การ." ใน การเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 91-121. อโชนัย วัฒนาพร, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวนิเทศ, 2517.

บทความ

- เฉลิมจักร วุฒิชัย, ม.ร.ว. "ละคร." สยามรัฐ (21 กรกฎาคม 2519) : 13.
- ดวงเดือน ประดับดาว. "บันทึงประชาชนชาติ." ประชาชาติรายวัน (25 กรกฎาคม 2519) : 9.
- นิมิต ศัลยา. "บันทึงประชาชนชาติ." ประชาชาติรายวัน (6 กรกฎาคม 2519) : 10.

พจน์ ชัยพลจันทร์. "จาระไนมันเทิง." สยามิศร์ (16 กรกฎาคม 2519) : 13-16.

"ละคร "อันตราคนี" ถูกโจมตีอย่างหนัก ช้าย-ชวามปลดโปสเตอร์." สยามรัฐ (15 กรกฎาคม 2519) : 13.

วัลยา ปิยะรัตน์. ประชาชาติรายวัน (18 กรกฎาคม 2519) : 10.

ศิริพงษ์ จันทน์หอม. "ละคร." สยามรัฐ (13 กรกฎาคม 2519) : 13.

สัมภาษณ์

มักนี รัตน์. ผู้ประพันธ์อันตราคนี. สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2532.

ภาษาต่างประเทศ

หนังสือ

Aeschylus. Prometheus Bound and Other Plays. Translated by Philip Vellacott. Middlesex : Penguin Books Ltd., 1987.

Anouilh, Jean. Five Plays Volume I. Translated by Léwis Galantière. New York : Hill and Wang Inc., 1958.

_____. La Vicomtesse d'Éristal N'a Pas Reçu Son Balai Mécanique. Paris : La Table Ronde, 1987.

Aristophanes. The Frogs and Other Plays. Translated by David Barrett. Middlesex : Penguin Books Ltd., 1964.

Aristophanes, and Plautus. The Clouds and The Pot of Gold. Translated by Peter D. Arnott. New York : Appleton-Century-Crofts, 1967.

Barnes, Jonathan. Early Greek Philosophy. Middlesex : Penguin Books Ltd., 1987.

- Bates, William N. Euripides : A Student of Human Nature. New York : Russell & Russell, 1969.
- Bieber, Margarete. The History of The Greek and Roman Theater. Connecticut : Princeton University Press, 1971.
- Borgal, Clément. Anouilh, La Peine de Vivre. Paris : Éditions du Centurion, 1966.
- Corrigan, Robert W. Sophocles. New York : Dell Publishing Co., Inc., 1977.
- Dorsch, T. H. Classical Literary Criticism. Middlesex : Penguin Books Ltd., 1981.
- Ehrenberg, Victor. Sophocles and Pericles. Oxford : Basil Blackwell, 1954.
- Fitts, Dudley, and Fitzgerald, Robert. Greek Plays in Modern Translation. New York : The Dail Press, 1953.
- Frois, Étienne. Antigone : Anouilh. Paris : Hatier, 1972.
- Hamilton, Edith. Mythology. Massachusetts : Little, Brown & Company, 1969.
- _____. The Greek Way. New York : The Norton Library, 1964.
- Harsh, Philip W. A Handbook of Classical Drama. Stanford : Stanford University Press, 1948.
- Harvey, John. Anouilh : A Study in Theatrics. New Haven : Yale University Press, 1964.
- Hooper, Finlay. Greek Realities. New York : Charles Scribner's Sons, 1967.
- Kerferd, G. B. The Sophistic Movement. Cambridge : Cambridge University Press, 1981.

- Kitto, H. D. F. Greek Tragedy : A Literary Study. Bristol : Methuen & Co. Ltd., 1973.
- _____. Oxford Readings in Greek Tragedy. Oxford : Oxford University Press, 1983.
- _____. The Greeks. Edinburgh : Penguin Books Ltd., 1959.
- Knickerbocker, K. L., and Reninger, H.W. Interpreting Literature. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1978.
- Lagarde, André, and Others. XXe Siècle. Paris : Bordas, 1964.
- Lambreux, Raymond. Antigone. Paris : Didier, 1964.
- Mason, Germaine. A Concise Survey of French Literature. London : Arthur Barker Ltd., 1959.
- Milch, Robert J. Sophocles : King Oedipus, Oedipus at Colonus, Antigone : Notes. Nebraska : Cliff's Notes Inc., 1965.
- Moore, Harvey T. Twentieth-Century French Literature. Sussex : Heinemann Educational Books Ltd., 1969.
- Morel, Jacques. La Tragedie. Paris : Librairie Armand Colin, 1964.
- Murray, Gilbert. A History of Ancient Greek Literature. London : D. Appleton and Company, 1932.
- O'Brien, Joan V. Guide to Sophocles' Antigone. Carbondale : Southern Illinois University Press, 1978.
- Pronko, Leonard C. The World of Jean Anouilh. Berkeley : University of California Press, 1961.
- Reinhold, Meyer. Essentials of Greek & Roman Classics. New York : Barron's Educational Series Inc., 1971.
- Room, Adrian. Room's Classical Dictionary. London : Routledge & Kegan Paul, 1983.

- Segal, Erich. Oxford Reading in Greek Tragedy. Oxford : Oxford University Press, 1983.
- Stapleton, Michael. The Newnes Concise Dictionary of Greek and Roman Mythology. Middlesex : Newnes Books, 1985.
- Steiner, George. Antigones. Oxford : Oxford University Press, 1986.
- Untersteiner, Mario. The Sophists. Translated by Kathleen Freeman. Oxford : Basil Blackwell, 1954.
- Vandromme, Pol. Antigone de Jean Anouilh. Paris : Librairie Hachette, 1975.
- _____. Jean Anouilh : Un Auteur et Ses Personnages. Paris : La Table Ronde, 1965.
- Walley, Harold R. The Book of the Play. New York : Charles Scribner's Sons, 1950.
- Walton, Michael J. The Greek Sense of Theatre. London : Methuen & Co. Ltd., 1964.
- Watling, E. F. Sophocles : The Theban Plays. Middlesex : Penguin Books Ltd., 1965.
- Whitman, Cedric H. Sophocles : A Study of Heroic Humanism. Massachusetts : Harvard University Press, 1951.

บทความ

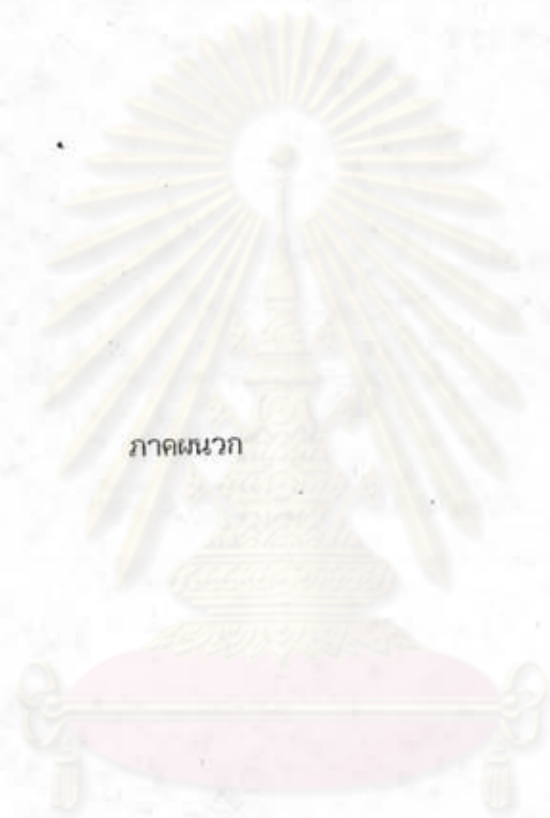
- Dashiell, John F. "Determinism." The Encyclopedia Americana International 9 (1967) : 24-25.

เอกสารอื่น ๆ

Luckman, A. W. "The Development of the Role of Play in the Theatre of Jean Anouilh." Doctor's thesis, Department of French, Graduate School, University of Leicester, 1975.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สาเหตุที่เลือกใช้บทละครแอนโทนีของโซโฟคลีสฉบับที่
แปลโดย K.L.Knickerbocker และ H.Willard Reninger

บทละครแอนโทนีของโซโฟคลีสนั้นได้รับการตีความต่าง ๆ กันและมีการถอดความออกมาเป็นภาษาอังกฤษหลายฉบับด้วยกัน การที่ได้เลือกเอาฉบับที่แปลโดย K.L.Knickerbocker กับ H. Willard Reninger มาใช้ในการทำวิจัยนี้ เนื่องจากความจำกัดของฉบับแปลที่หาได้ในประเทศไทยประการหนึ่ง และความเหมาะสมของฉบับที่แปลโดย K.L. Knickerbocker และ H. Willard Reninger ในการที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบในแง่ของสังคมและการเมืองตามทัศนะของผู้วิจัยอีกประการหนึ่ง ฉบับที่ผู้วิจัยหาได้นั้น ประกอบด้วยฉบับที่แปลโดย Dudley Fitts กับ Robert Fitzgerald E.F. Watling และ K.L. Knickerbocker กับ H. Willard Reninger สาเหตุที่ได้เลือกฉบับที่แปลโดย Dudley Fitts กับ Robert Fitzgerald นั้น นอกจากเหตุผลในแง่ของความเหมาะสมในการนำมาศึกษาวิจัยนี้แล้ว ยังเนื่องมาจากการตัดข้อความบางตอนในบทละครออก ซึ่งผู้วิจัยมีทัศนะที่ไม่เห็นด้วย ข้อความดังกล่าวนั้นเป็นข้อความตอนที่แอนโทนีคร่ำครวญกับลูกคู่ก่อนที่จะถูกนำตัวไปลงโทษ ซึ่งเป็นที่โต้แย้งกันมากว่าเป็นข้อความที่แต่งเติมเข้ามาภายหลัง โดยผู้อื่นที่ไม่ใช่โซโฟคลีสหรือไม่บทคร่ำครวญนี้มีความว่า

But I would not have taken this task upon me had I had a mother,
or if a husband had been left unburied. What reason for this, you
ask? The husband lost, another might have been found and another
child might have replaced the first one; but with both my father

and mother dead, I could never have another brother. This is why I held you, Polynices, first in honor, . . .¹

ซึ่ง Joan V. O' Brien ก็ได้กล่าวถึงใน Guide to Sophocles' Antigone ว่า คำพูดดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับที่ปรากฏอยู่ในบันทึกของฮีโรโดตัส (Herodotus: ปีที่ 484-425 ก่อนคริสตกาล) นักประวัติศาสตร์ร่วมสมัยกับไซโฟคลีส ซึ่งได้เล่าถึงภรรยาของอินทาเฟร์นิส (Intaphernes) ที่ได้ยื้อยวนกษัตริย์ดาไร (Darei) ให้ไว้ชีวิตพี่ชายของเธอโดยเธอได้กล่าวว่า

O King, if the gods will, I may have another husband and other children when they are gone. But as my father and mother are no longer living, it is impossible that I should have another brother²

ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่า ไซโฟคลีสอาจจะยืมเอาคำพูดนี้มาใช้ในบทละครของเขา โดยเรื่องราวของภรรยาของอินทาเฟร์นิสนั้นก็อาจจะเป็นที่ทราบกันดีในช่วงนั้นก็เป็นได้ แต่สาเหตุที่นักแปลหลายคนตัดตอนตอนนี้ออกนั้น ก็เนื่องจากเป็นบทพูดที่แสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของแอนทิโกนีที่ต้องการหาเหตุผลอื่น นอกเหนือจากความเชื่อในเทวัญที่มาสับสนุนการกระทำของเธอ ซึ่งดูแล้วขัดแย้งกับลักษณะนิสัยและการกระทำในตอนอื่น ๆ ของเธอ ซึ่งดูเข้มแข็งมาโดยตลอด แต่ Joan V. O'Brien ก็ได้แสดงทัศนะเอาไว้ใน Guide to Sophocles' Antigone ว่าคำพูดดังกล่าวของแอนทิโกนีช่วยให้เธอดูเป็นมนุษย์สมจริงมากยิ่งขึ้น โดยได้แสดงความอ่อนแอของเพศหญิงออกมาบ้าง เพราะส่วนใหญ่แล้วแอนทิโกนีจะมีความคิดและการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยวแบบผู้ชาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้หญิงในสังคมกรีกขณะนั้น ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับเพศชาย และต้องเชื่อฟังผู้ชาย ดังนั้น ความเข้มแข็งและความกล้าที่จะลุกขึ้นต่อสู้กับอำนาจของรัฐนี้ จึงผิดธรรมชาติของสตรี

¹K.L. Knickerbocker and H. Willard Reninger, Interpreting Literature (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1978), p.422.

²Joan V. O'Brien, Guide to Sophocles Antigone (Illinois : Southern Illinois University Press, 1978), p. 102.

ชาวกรีก³ และนอกจากนี้ แอนทิโกนี่ก็เริ่มที่จะรู้สึกโดดเดี่ยวและหวาดกลัวต่อการต้องอยู่ลำพังคนเดียวในถ้าไปตลอดชีวิต ดังนั้น สิ่งที่จะมีความสำคัญมากพอที่จะทำให้เธออดทนต่อความทุกข์นั้นได้ ก็คือความรักและความผูกพันที่มีต่อโพลีโนซิส เธอจำต้องเสียสละความสุขจากการที่จะได้แต่งงานและการที่จะได้เป็นมารดาไป และดังนั้น คำพูดในตอนนี้นั้นจึงเป็นการหาเหตุผลเพื่อสนับสนุนการกระทำของตนเองว่าถูกต้องสมควรแล้วที่จะเลือกโพลีโนซิสมากกว่าสามีหรือบุตร เพื่อให้เธอรู้สึกเข้มแข็งขึ้นที่จะเผชิญกับการลงโทษดังกล่าว

จากเหตุผลของ Joan V. O'Brien จึงน่าจะเป็นไปได้ว่าไซโฟคลีสนั้นเป็นผู้แต่งบทคำครวญดังกล่าวนั้นขึ้นมาเอง และในบทละครแอนทิโกนี่ฉบับที่แปลโดย K.L. Knickerbocker นั้น ก็ยังคงข้อความตอนนั้นเอาไว้ ส่วนฉบับที่แปลโดย E.F. Watling นั้น ถึงแม้จะยังคงบทคำครวญดังกล่าวของแอนทิโกนี่ไว้อยู่ด้วยเช่นกัน แต่ในทัศนะของผู้ทำวิจัยแล้ว ฉบับที่แปลโดย K. L. Knickerbocker กับ H. Willard Reninger เหมาะสมกว่าในแง่ของการใช้ภาษาซึ่งเอื้อในการนำมาศึกษาเปรียบเทียบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ Ibid., p. 103.

ภาคผนวก ข

บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. มีทนี รัตนิม

ผู้ประพันธ์บทละคร อันตราคนี

สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2532 ที่แผนกการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้วิจัย :

อยากจะเรียนถามอาจารย์ถึงแรงบันดาลใจที่จัดแสดงละคร อันตราคนี

ในช่วงกรกฎาคมปี 2519 ขึ้นมาณะคะ คือ อาจารย์กล่าวไว้ในสูจิบัตรว่า

ความเปลี่ยนแปลงวุ่นวายหลัง 14 ตุลาคม ทำให้ชาวเจ้าคิดถึงละครเรื่องนี้บ่อยครั้ง เมื่อได้มีโอกาสก็อยากจะแสดงเพื่อกระตุ้นให้เราได้ขบคิดปัญหาเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความอยู่รอด ความสกปรกของ "กันคิ้ว" การเมืองที่ใช้พลังของคนกลุ่มสาว และปัญหาฯ เป็นเครื่องมือแสวงหาและกอบโกยผลประโยชน์เข้าตัว¹

อยากจะเรียนถามว่า คำกล่าวดังกล่าวแสดงว่ามีความคิดทางการเมืองอยู่เบื้องหลังการจัดแสดงด้วยใช่หรือไม่คะ

มีทนี รัตนิม :

คะ ดิฉันต้องยอมรับว่า เหตุการณ์ 14 ตุลาคม และก่เหตุการณ์หลังจากนั้นทำให้ดิฉันรู้สึกค่อนข้างจะสับสนเองนะเนาะคะ และก็รู้สึกผิดหวังในหลาย ๆ อย่าง คือตั้งแต่แรกก็คือว่า ดิฉันมีความรู้สึกว่าดิฉันอยากจะสนับสนุนเยาวชนอยู่ตลอดเวลา และก็ลูกศิษย์ลูกหาในขณะนั้นก็เคยทำละครด้วยกัน เคยสอน...อะไรต่ออะไรด้วยกัน และเมื่อลูกศิษย์ดิฉันได้รับความลำบากตอนวันที่ 14 ตุลา ดิฉันเองก็เป็นคนที่วิ่ง ไปดูว่าจะมีลูกศิษย์คนไหนที่ถูกบาดเจ็บหรือไม่ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ และก็ยอมรับว่า ในระหว่างที่นักศึกษาอะคมพลกันอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นนะ เราก็มีความรู้สึกว่าในด้านหนึ่งนั้น นักศึกษาก็อาจจะทำถูกนะคะในการที่ว่า

¹พจน์ ยิ่งพลพันธ์, "จาระไนมันเทิง", สยามสาร (16 กรกฎาคม 2519) : 13.

เราเองก็เคยเป็นนักศึกษามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยที่อยู่ฝรั่งเศส ดิฉันเป็นคนที
 ค่อนข้างจะรุนแรงในเรื่องการเมืองอยู่พอสมควร ก็เป็นวิทยฐานะคะที่ต่อต้านสถาบัน
 ต่าง ๆ ก็อาจจะเป็นเพราะที่อยู่ห่างไกลประเทศไทยอยู่นานและได้รับอิทธิพลจาก
 การเมืองของต่างประเทศมาก เราก็มีความรู้สึกที่เมืองไทยนี่ยังฉลาดในเรื่อง
 เสรีภาพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ของเขาวชนสมัยที่ดิฉันอยู่ฝรั่งเศสนั้นก็มีการ
 เดินขบวนของเขาวชนนั้นอยู่ตลอดเวลา และสมัยนั้นปรัชญาของ Sartre ในด้าน
 Existentialism ก็เป็นที่ฮือฮามาก..เป็นที่นิยมในหมู่นักศึกษานิเทศศาสตร์ และดิฉันก็
 เป็นคนหนึ่งที่ชื่นชอบผลงานของ Sartre และก็สนใจงานของอาณูอยู่พอสมควร เพราะ
 ว่าละครเรื่องนี้ก็อย่างที่ทราบ ๆ กันว่า อาณูก็ทำให้เห็นถึงเรื่องของปัญหาเสรีภาพ
 ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่เป็น Resistance นะคะ..
 Résistance..พวกที่อยู่ใต้ดินของฝรั่งเศสในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งจะ
 ต้องลุกขึ้นต่อสู้พวกนาซีที่เข้ามาครอบครอง ดิฉันก็คิดว่า เหตุการณ์ในเมืองไทย
 เวลานั้นมันก็ใกล้เคียงนะคะ เพราะว่าด้านหนึ่งก็คือ ผู้บริหารประเทศที่เป็นทหาร
 เราก็มองในด้านที่ว่าเขาจะต้องปกครองประเทศให้มีระเบียบเรียบร้อย ให้ได้จาก
 อันตรายหรืออิทธิพลทางการเมืองฝ่ายซ้ายที่เข้ามาอย่างมากมายเลยในช่วงนั้น คือ
 หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์สิ้นไปแล้วนี่คะ เราก็คงจะทราบว่าทางฝ่ายซ้ายก็ขึ้นมา
 อิทธิพลมากขึ้น เพราะว่าอาจจะเป็นที่ว่าผู้ปกครองแผ่นดินในเวลานั้น คือ รัฐบาล
 ของจอมพลถนอมและจอมพลประภาสนั้นก็ไม่มีความสามารถที่จะ control สถานการณ์
 บ้านเมืองได้ ชัมแข็งหรือชัมงวดเท่ากับสมัยสฤษดิ์ เพราะฉะนั้นนี่พวกที่เป็นปัญญาชน
 ..ก็มีทั้งผู้ที่ต้องการเสรีภาพอย่างบริสุทธิ์ และก็ผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากการเมืองด้าน
 ต่าง ๆ ..ผู้ที่แสวงหาอำนาจก็มี เพราะฉะนั้นดิฉันมีความรู้สึกว่า นิเทศศึกษานี้
 ถูกใช้..ส่วนหนึ่งถูกใช้ และอีกส่วนหนึ่งก็คือไม่รู้ตัวว่าถูกใช้คะ ที่แรกดิฉันก็รู้สึก
 ชื่นชมคณะคะว่ามีเดินขบวน 13 คน อะไอย่างนี้ พวกนี้ก็เป็นอาจารย์ธรรมศาสตร์
 ก็มี ส่วนหนึ่งก็ชื่นชมว่า นักศึกษานักกล้าที่จะยืนหยัดขึ้นไป แต่พอมาเห็นว่าผลของวันนั้น
 นะคะ เมื่อถูกทหารต่อต้านในวันที่ 14 ตุลา..ก็รู้สึกผิดหวังว่าหัวหน้านักศึกษาที่หาย
 ไปเลย ผู้ที่พาคนอื่นเดินขบวนนี่คะ ตัวเองกลับรอดจากทุกอย่าง และคนที่ตายก็กลายเป็น

เป็นคนที่ innocent ที่สุด.. ไม่รู้เรื่องรู้อะไรเลย คนที่ดิฉันไปดูตามโรงพยาบาล
นี่กลับกลายเป็นเด็กเล็ก.. พระก็มี.. พวกที่ไทยมุงทั้งหลาย.. พวกเด็กเทคโนมิ่ง
อะไรมิ่ง แต่นิสิตนักศึกษาวรรณศาสตร์ จุฬา.. ไม่รู้มันหายไปไหนหมด และก็พวก
ผู้นำหายไปเลย ก็ได้ทราบว่ามีคนนำขึ้นรถหายไปเลย ก็เลยรู้สึกว้าว! อะไร..
พวกนี้มาปลูกไร่คน.. ประชาชนมากมาย.. เด็ก ๆ เดินตามขบวนกันไป แต่จริง ๆ
แล้วเด็กนักเรียนนี่ไม่มีสักคนหนึ่งที่อยู่นอกรั้ว กลับกลายเป็นพวกเด็กช่างกลมิ่ง เด็ก
อะไรก็ไม่รู้.. ไปเดินนอกรั้วแล้วถูกเค้ายิงเอา ส่วนไอ้ตัวหัวคิดต่าง ๆ หายไปหมดเลย
แล้วพวกนี้ก็กลับไปโผล่อยู่เมืองนอกอะไรอย่างนี้ก็มี ก็ได้นายทุนช่วยมิ่ง อะไรมิ่ง..
ทุนอื่น ๆ ช่วยมิ่งแล้วหลังจากนั้นก็มีการเรียไรเงินกันมากมาย แล้วเงินก็หายไป..
ก็มีคอร์รัปชันเกิดขึ้นมา ทุกคนตอนนั้นก็ชื่นชมกับเด็กมาก ตั้งแต่คนกลุ่มที่เกลียดเด็กนะ
นะคะ.. หว่าเด็กนี่วันวาย บางคนวันที่ยิง ๆ ก็นอกรั้วไปเล่นบอลอะไรก็มีอะไร
อย่างนี้ แล้วก็ด่าว่าเด็กธรรมศาสตร์ แต่ปรากฏว่าพอเด็กชนะขึ้นมา ก็ไม่เชิงว่าเด็ก
ชนะนะ คือเหตุการณ์ว่าจอมพลจอมกับจอมพลประภาสออกนอกประเทศ เพราะว่า
พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็กลายเป็นว่าเด็กชนะ.. อย่างนี้.. คน
เหล่านี้ก็กลับชื่นชมเด็กขึ้นมาทันที.. คน ๆ เดียวกัน.. กลุ่มเดียวกัน.. ก็ให้เงินให้ทอง
มากมาย และเด็กกลุ่มเดียวกันซึ่งด่าว่ารัฐบาลคอร์รัปชัน แล้วเงินเหล่านี้ ก็ไอ้ไฮถูก
ใช้ไปในการอะไรมิ่งก็ไม่รู้ก็มีเสียงลือเล่าอ้างกันว่าการคอร์รัปชันขึ้นอยู่ในกลุ่มนักศึกษา
กันมาก แม้แต่ในอมช.* เองก็มีการพูดกันถึงว่าเงินที่อมช. ได้มานี้ก็ไม่แน่ใจว่าใช้ไป
อย่างดีหรือเปล่า ไม่มีการตรวจบัญชีกัน ไม่มีใครกล้าที่จะไปตรวจบัญชีกัน มีหลาย ๆ
อย่างที่ทำได้ดิฉันรู้สึกผิดหวัง.. ผิดหวังทั้งในฝ่ายผู้ใหญ่.. อาจารย์บางคนตั้งแต่เดิมก็
Anti เด็กแต่พอถึงเวลาก็ฉวยโอกาสทำเป็นตัวเอียงซ้ายขึ้นมาทันที.. เปิดเผยตัวว่า
กลายเป็นคนเอียงซ้ายขึ้นมา.. เป็น socialist ขึ้นมาทันที ในขณะที่ก่อนหน้านี้มันก็
pro ชวาอะ ไม่รู้เท่าไรแล้ว อะไรอย่างนี้ ดิฉันก็รู้สึกว้าวแล้ว แล้วก็หลายคนก็ลุกขึ้น
ใส่มือช่อมิ่ง บางคนก็จากใส่ผ้าม่วง ราชปะแตน ก่อน 14 ตุลา พอ 14 ตุลาปุ๊บ

* องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก็ลุกขึ้นใส่หม้อหอม ถืองูย่ำม รองเท้าแตะขึ้นมาทันที อะไอย่างนี้ ดิฉันก็รู้สึก... เอ๊ะ!
 โลกมันอะไรกัน คน ๆ เดียวกันทำไมมันกลับหน้ากลับหลังอย่างนี้ได้ และก็คนกลุ่มนั้น
 อีกละ พอถึง 6 ตุลาคมก็เอียงซ้ายถูกปราบอะไรไป พวกนี้ก็กลับไปเป็น pro สถาบัน
 พระมหากษัตริย์ขึ้นมาอีกทันที อะไอย่างนี้ ดิฉันก็เห็นว่าเป็นการที่สับสนมากนะค่ะ
 ในเรื่องของคนที่เห็น opportunist แล้วก็มีความรู้สึกที่เด็กนั้นะ ไม่ค่อยรู้โอโทษโอโทษ
 อะไรก็คิดว่าปลื้มไปและก็มีกลุ่มผู้แสวงหาอำนาจ.. ซึ่งเป็นกลุ่มทหารก็มี กลุ่มอะไร
 ก็มีจนเราสับสน ไม่รู้ว่า 14 ตุลาคมนั้นใครผิดกันแน่ และที่มันน่าทุเรศที่สุดก็คือ เด็กนั้นะ
 มันมาแล้วมันก็เห่อตามกัน แล้วมันก็ไม่รู้เรื่อง แล้วมันก็ไปทำอะไร.. ไม่ค่อยได้สตินะ
 ดิฉันก็มองดูแล้วดิฉันก็รู้สึกเซ็ง และก็เหตุนี้ละค่ะก็เป็นเหตุที่ว่า เราก็น่าจะเอาละคร
 เรื่องนี้มาแสดง

ผู้วิจัย

: อานุกั้นต้องใช้ myth หรือตำนานนั้นะค่ะ บังหน้าในการเสนอทัศนะ
 ทางการเมืองของเขาในช่วงนั้น เนื่องจากทหารนาซีปกครองฝรั่งเศสอยู่ และมี
 การเซ็นเซอร์บทละคร อยากทราบว่ามียุทธศาสตร์อะไรหรือไม่ในช่วงที่ อันตราคินี
 ออกแสดง คือสามารถที่จะแสดงทัศนะทางการเมืองได้อย่างเสรีมากน้อยเพียงใด
 และก็อาจารย์มีเหตุผลอย่างไรในการที่เลือกใช้นักละคร องติกอน ของอานุกั้นมา
 เป็นต้นแบบในการดัดแปลง แทนที่จะแต่งบทละครขึ้นมาใหม่

มัทนี รัตนิม

: สำหรับอานุกั้น ดิฉันคิดว่าไม่ใช่เป็นการเอา myth มาบังหน้าหรือก
 นะคะ ที่จริงแล้ว อานุกั้นไม่ได้ต้องการในเรื่องของการเมืองเท่าไรนักหรือ
 เพราะว่าเมื่อเขาเปิดแสดงครั้งแรกเขาก็เชิญพวกนาซีมาดู เพราะอานุกั้นถือตัว
 เป็นกลางนะค่ะ เพราะว่าในเรื่องนี้ ทั้งฝ่ายศิวิลก็ถูก ฝ่ายอันตราคินีก็ถูก ทุกคนมี
 เหตุผลของตัวเอง เพราะฉะนั้น เรื่องนี้เขาสามารถจะเล่นได้ โดยไม่ต้องถูก
 เซ็นเซอร์เลยนะค่ะ พวกนาซีก็มาดู ก็เช่นเดียวกับของดิฉันนะค่ะ คือถ้าเพื่อจะแต่ง
 ละครขึ้นมาใหม่มันก็ต้องใช้เวลาแล้วอีกอย่างหนึ่ง คนไทยนี่ก็ยังไม่
 objective พอที่จะยอมรับอะไรที่ใกล้ตัว ดิฉันก็อาจจะเสี่ยงเกินไปที่จะถูกวิพากษ์
 วิจารณ์หรือไม่ก็ถูกเซ็นเซอร์ หรืออาจจะถูกกลายเป็นนักการเมืองไปเลยในตัว ดิฉัน
 ไม่ต้องการให้ เรื่องนี้เป็นการเมือง ที่เสนอขึ้นมาด้วยความหมายทางการเมืองนั้น ไม่

สำคัญเท่ากับความหมายในเรื่องของเสรีภาพของคนมากกว่า การเมืองมันเป็นเรื่องเล็กน้อยค่ะ ไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่ของดิฉันเลย เพราะฉะนั้นก็คิดว่า การเมืองก็คือการเมือง แต่เราเล่นละครนี้ เราเล่นให้คนเห็นว่า ปัญหาซึ่งมีอยู่ในเรื่อง แอนทิโกนี นี้ มันเป็นปัญหาสากลที่เกิดขึ้นได้ทุกยุคทุกสมัยไม่ใช่เฉพาะยุคนี้และก็เป็นเรื่องที่มี conflict ที่..dramatic และเป็น masterpiece มาตั้งแต่สมัยโซโฟคลีสแล้ว ก็เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ใครที่จะเขียนขึ้นมายิ่งใหญ่ขนาดนั้น..มันคงลำบากนะอะคะ เพราะเรื่องนี้มันเป็น classic แล้ว เพราะฉะนั้นก็..มัน..อีกอย่างหนึ่งก็คือความฉลาดที่จะใช้ myth เก่าๆ เอามาทำให้เป็นสมัยใหม่ ก็อยากจะใช้เทคนิคอันนั้น..แต่นั้น

ผู้วิจัย : อาจารย์คิดว่า อานูนี่เป็นเกี่ยวกับทางเลือกและเสรีภาพเหมือนกันไหมคะ

มีถนี่ รัตนิณ : ในเหตุการณ์ของสงครามโลกครั้งที่สองนี่ะ มันมีปัญหาที่ทุกคนจะต้องถามตัวเอง การเลือก..choice นะอะคะ..ว่าคนเรา มนุษย์เราเกิดขึ้นมานี้ มีคุณค่าอยู่ที่ตรงไหน มนุษย์เราต่างจากสัตว์ที่เราสามารถที่จะเลือก เลือกที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้ เลือกที่จะรับหรือปฏิเสธ ซึ่งทำให้เราต่างกับสัตว์ มันจะมี speech อยู่อันหนึ่งที่ศิธรพูดกับอันตราคนี่ ศิธรจะบอกว่า สัตว์มันมันดี มันไม่เคยถาม แล้วมันไม่เคยปฏิเสธ มันไม่เคยบอกว่า มันไม่ทิว แต่มนุษย์เราเป็นสิ่งเดียวกับปฏิเสธเป็นก็เช่นเดียวกันกับเรื่องของสงครามโลกครั้งที่สอง มนุษย์..พวกที่ถูกนาซีทำลายหรือว่าครอบครองนี้ เขาก็จะต้องตั้งปัญหาให้กับตัวเองว่า เขาจะเลือกอยู่ฝ่ายไหน ฝ่ายที่ยอมตามกฎเกณฑ์ของนาซี หรือสังคมเพื่อความอยู่รอด หรือฝ่ายที่ไม่ยอม.. Say no แล้วก็ต่อต้าน..แล้วก็ตาย ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการ Say no ของตัวเองนั่นคือตาย

ผู้วิจัย : อยากจะให้อาจารย์เล่าถึงความประทับใจครั้งแรกเมื่อได้ชมบทละคร แอนทิโกนี ที่ต่างประเทศ คือไม่ทราบว่าเป็นบทละคร แอนทิโกนี ของอานูหรือโซโฟคลีส ที่อาจารย์กล่าวว่าชมที่สหรัฐแล้วก็ฝรั่งเศสอะคะ

มีถนี่ รัตนิณ : ดิฉันชมละครของโซโฟคลีสแล้วก็ของอานู..ทั้งสองอันที่ปารีสอะคะ สมัยนั้นเป็นนักศึกษาอยู่ ก็รู้สึกชื่นชมแล้วก็มัน..สมัยนั้น อาจจะเป็นเพราะวัยเรา

วัยเดียวกับอันตราคนก็ได้ ดิฉันค่อนข้างจะเป็นคนรุนแรง และก็เป็นคนต่อต้านมาก.
 .ต่อต้านสถาบันอะไรต่าง ๆ ก็รู้สึกว่าจะครเรื่องนี่..ประทับใจ..คำพูดก็ดี..
 action ก็ดี แล้วก็สำหรับนี้เราเรียนนะคะ เรียนเป็นคลาสสิกของฝรั่งเศส ก็ชอบ
 ในสไตล์การเขียน ในเรื่องการวางเรื่อง การตัดแปลงจาก myth คลาสสิกมาเป็น
 สมัยใหม่ แล้วก็แนวความคิดที่ popular มากในสมัยนั้น..ในเรื่องของ
 Existentialism

ผู้วิจัย : อาจารย์มีความต้องการที่จะให้ตัวละครสำคัญ คืออันตราคนและศิรัธร
 แทนกลุ่มบุคคลใด โดยเฉพาะในสังคมช่วงนั้นหรือ ไม่คะ

มัทนี รัตทิน : ค่ะ ก็สังคมมนุษย์โดยทั่วไปมันก็แบ่งได้ เป็นสามสี่พวกด้วยกันนะคะ พวก
 แรก ก็คือ พวกที่ทำตามครรลองของสังคมนะคะแล้วก็อยู่รอด แล้วก็มีความสุขดี..
 เป็นพวกวัตถุนิยม.. เป็นพวกที่มีชีวิตอยู่เพื่อกินอยู่หลับนอน..สืบพันธุ์ แล้วก็พยายาม
 ทำดีที่สุดในขอบเขตจำกัดที่ตัวมีอยู่ ไม่ได้ชวนชวาชหาความหมายอะไรที่ลึกซึ้งไป
 กว่าการทำงานในชีวิต อีกพวกหนึ่ง ก็คือ พวกที่เป็นฝ่ายปกครองนะคะ พวกที่จะควบคุม
 คนอื่น..เป็นพวกที่ใช้อำนาจ พวกนี้ก็ต้องเป็นผู้ที่แสวงหาบารมีอำนาจให้แก่ตัว
 เอง..power ต่าง ๆ นะคะ พวกนี้ทั้งสองพวก พวกทรราชย์จริง ๆ กับพวก
 ทรราชย์ที่มีเหตุผลจะเรียกว่าเป็นพวก enlightened despot. ก็ได้นะคะ อีก
 พวกหนึ่งก็คือ พวกที่ต่อต้าน เป็นพวกที่ต้องการเสรีภาพ..พวกศิลปิน..พวกปัญญาชน
 พวกที่คิดว่ามนุษย์เราเกิดมาต้องมีเจตนาที่เสรี มนุษย์เรามีคุณค่าก็ต่อเมื่อเรา
 ตั้งคำถาม แล้วก็พยายามหาคำตอบ แสวงหาคคุณค่าของชีวิตคน ถามว่าตัวเองนี้ต้อง
 การอะไร ฉันทันเป็นใคร ไม่ใช่จะทำตัวเป็นจักรกล เหมือนสัตว์หรือว่าเหมือน
 เครื่องกลไกในโลก พวกนี้ก็ย่อมจะเป็นคนที่ดิฉันเห็นว่ามีคุณค่า แต่พวกนี้อาจจะถูก
 ทำลายนะคะ ส่วนใหญ่จะถูกทำลายเพราะฉะนั้นก็ต้องได้อย่างเสียอย่างอย่างนี้

ผู้วิจัย : อาจารย์สุชาวดี ดักทามิช มีส่วนร่วมในการจัดแสดงบทละคร อันตราคน
 นี้อย่างไรคะ

มัทนี รัตทิน : อาจารย์สุชาวดีนี่เป็นลูกศิษย์ของดิฉันนะคะ รุ่นแรก ๆ เลยแล้วก็ตอน
 นั้น เขาเพิ่งกลับมาจากอเมริกา ดิฉันก็ส่งเสริมให้เขา..สนับสนุนเขา..ว่าควรจะ

จัดแสดงละครสักเรื่องหนึ่งก็แนะนำเขาว่าควรจะเป็นเรื่องนี้ เขาก็เริ่มทำการ
 แปลบทละนะคะ..ตัดแปลง ดิฉันก็ช่วยแนะนำ และดิฉันก็ช่วยเกลามาให้ แล้วก็
 เวลาทำ production เขาก็เป็นคน direct..แล้วก็..ดิฉันก็ช่วยเป็นที่ปรึกษา.
 .เป็น producer ให้ ในที่สุด ดิฉันก็ช่วยในการชี้แจงต่าง ๆ แล้วก็แนะนำเขาใน
 เรื่อง directing นะคะ..กับบท..

- ผู้วิจัย : ปัจจุบันอาจารย์ผู้ชายอยู่ที่ไหนหรือคะ
- มัทนี รัตติน : ปัจจุบันอาจารย์อยู่ที่สหรัฐฯคะ..แต่งงานกับชาวอเมริกัน
- ผู้วิจัย : อยากจะเรียนถามอาจารย์ถึงจุดประสงค์ในการตัดแปลงองค์ประกอบ
 ต่าง ๆ ในบทละครจากต้นฉบับของอาญะคะคะ คือ เริ่มจากระบบการปกครองที่
 เดิมเป็นกษัตริย์นะคะ แล้วเปลี่ยนมาเป็นอัครราชูปถัมภ์นะคะ
- มัทนี รัตติน : คือประการแรกมันอยู่ในเรื่องราชาศัพท์นะคะ คือถ้าเพื่อมีกษัตริย์..ก็
 ต้องขุนนาง แล้วมันก็จะออกเป็นนิยามมากเกินไป ภาษาราชศัพท์นะคะ อีกอันหนึ่งก็
 คือว่า ถ้าเพื่อว่าเป็นกษัตริย์ดิฉันก็คิดว่า คนไทยบางคนอาจจะเข้าใจผิด ดีความ
 ว่าดิฉันไปว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย อะไอย่างนี้ ก็เลยเลี่ยงเสีย..
- ผู้วิจัย : ตอนที่เปลี่ยนมาเป็นนครขึ้นปุระ ซึ่งเป็นนครสมมตินะคะ..คือ ทำไม
 ไม่ใช้นครชัย..
- มัทนี รัตติน : คือในเมื่อเราตัดแปลงมาเป็นตะวันออกแล้วนะคะ ทั้งหมดก็ควรจะเป็น
 รสนิยม..แล้วก็รสของภาษา ตลอดจนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอะไรก็ให้ออกตะวันออก
 แล้วก็คนเล่นก็หน้าตาตะวันออกนะคะก็เป็นเหตุ..ก็ควรจะใช้ชื่อ..ก็เคยขอท่านอาจารย์
 หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ให้ท่านช่วยคิดชื่อเป็นนอกในเชิงสันสกฤต..
 ออกแขก ๆ หน่อยนะคะ ท่านก็ช่วยคิดให้..ให้ตรงและมีความหมายตรงกับเรื่องนะคะ
- ผู้วิจัย : การตั้งชื่อตัวละครที่เป็นสัญลักษณ์นะคะ ได้รับอิทธิพลจากการตั้งชื่อ
 ของไซโฟคลิสหรือไม่คะ หรือว่าเป็นเหตุบังเอิญ เพราะว่าไซโฟคลิสนี่ชื่อตัวละคร
 ก็มีความหมายซึ่งตรงกับบุคลิก
- มัทนี รัตติน : คะ ก็ใช้แนวเดียวกันนะคะ ก็อาจารย์บุญเหลือท่านเป็นนักภาษาศาสตร์แล้ว
 และเมื่อท่านได้อ่านละครทั้งเรื่องแล้ว ท่านก็เปรียบเทียบภาษกรีกกับสันสกฤต ซึ่ง

มีรากเดียวกับละคร เป็นภาษาอารยันเหมือนกัน เพราะฉะนั้น อย่างคำว่าอันตราตนี่ คือ ผู้ที่มีไฟไม่สิ้นสุด อะไรอย่างนั้นละคร ก็คล้าย ๆ กับ character ของเต๋า หรือหังมี ผู้มีการหัวเราะเป็นเมฆี่ อะไรอย่างนั้นละคร ตีร์ธร ผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจ เป็นภูเขอะไรอย่างนี้..

ผู้วิจัย : ตัวละครมาแต่ ซึ่งเป็นเด็กมีละคร อาจารย์เห็นว่ามีผลสำคัญอย่างไร จึงได้ยังคงตัวละครนี้เอาไว้จากบทละครของอานูณะคะ

มีถนี รัตถิม : ก็เป็นตัวที่ตีร์ธรสามารถที่จะบอกความรู้สึกของตัวเองได้ กับตัวอื่นนี่ เขาไม่กล้าที่จะพูดละคร แต่ตัวนี้เหมือนเป็นตัวที่มันไม่ได้มีการโต้ตอบอะไร มันก็เหมือนเป็นเด็ก เราก็สามารถที่จะพูดกับเด็กได้ และอีกอย่างหนึ่ง..เป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นเด็กนะคะ..เยาว์..youth ที่ innocent ก็ทำให้ตัวเองนึกถึงตัวเอง และก็เป็นเด็กนะคะ

ผู้วิจัย : อาจารย์ได้รับอิทธิพลจากบทละคร แอนโทนี ของไซโฟลิสโดยตรงบ้างหรือไม่คะ ในการตัดแปลง หรือว่ารับจากอานู..

มีถนี รัตถิม : ส่วนใหญ่รับจากอานูณะคะ ตัวละครเดิมนะคะ..myth เดิม..เราก็ต้องศึกษาอยู่แล้ว แต่ว่าสิ่งที่อานูได้ทำสำเร็จก็ดีล ทำให้มีมาใกล้ตัวเราในยุคปัจจุบัน ..ทำให้ เป็น เรื่องสมัยใหม่คะ

ผู้วิจัย : การเพิ่ม-ลด บทของกฤตวาจาละคร อย่างเช่นบทของลูกคู่..ในของอานูณะคะ..มีบทที่พูดถึง la tragédie หมายถึง โศกนาฏกรรมอยู่ตรงกลาง แล้วที่อาจารย์ตัดออกนั้นคะเพราะว่าอะไร

มีถนี รัตถิม : ก็รู้สึกคนดูไทยส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานทางนั้นคะ แล้วจะมานั่งพูดกับเขา ๆ ในเรื่อง tragedy ก็ไม่มีอะไรสนอะไรคะแล้วก็มีก็ทำให้ เรื่องอื่นย้ายไป เรื่องนี้ก็พูดเขาอยู่แล้ว แต่สำหรับอานูนี่ เขาต้องการที่จะต่อว่าคนในสมัยของเขาด้วยซ้ำไม่ว่าไม่มีคนเขียน tragedy ได้ดีเท่าสมัยกรีกอะไรอย่างนี้ แล้วเขาก็ได้นำ tragedy กรีกกลับมาใช้ใหม่ คือ มันเป็นทฤษฎีของเขาอะนะคะ ซึ่งเขาก็วิพากษ์วิจารณ์คนอื่นในวงการ ในรุ่นเดียวกันอะไรอย่างนั้นคะ ว่า tragedy ที่จริงแล้วควรจะเป็นอย่างไร เพราะสมัยนี้ก็มีรู้สึกจะมีคนเขียนแต่ melodrama อะไร

- อย่างนี้ละค่ะ tragedy จริง ๆ แล้วไม่ค่อยมีคนกล้าเขียน หรือไม่อยากเขียนกัน
- ผู้วิจัย : ในตอนจบที่มีการตั้งคำถามว่า "แล้วคุณล่ะครับ จะเล่นทေးไร" ของ ลูกคู่นี้ละค่ะ เพราะว่าทละครเรื่องนี้มีเจตนาที่ว่าจะตั้งคำถามหรือไม่..หมายความว่าทำไมต้องมีการย้ำด้วยประโยคนั้นละคะ
- มีถนี่ รัตนิณ : ก็นี่ก็อึ้งนะละคะ เพราะคนดูของเราส่วนใหญ่เป็นเด็ก...เป็นนักศึกษาอะไรอย่างนั้นละคะ และก็ส่วนมากคนดูไทย..ยกเว้นอาจารย์เจตนา..หรือบางคนที่เคยอ่านเรื่องนี้มาแล้ว..มีพื้นฐานเรื่องนี้มาแล้ว ก็จะไม่รู้เรื่องนี้เลย..ที่จริงแล้ว..ก็จะไม่เข้าใจ อาจจะคิดว่าดิฉันเสนอเรื่องขึ้นมาเพื่อเอียงทางโน้นทางนี้อะไรอย่างนี้ ก็อย่าเสียว่าดิฉันต้องการเป็นกลาง
- ผู้วิจัย : แล้วก็มีการขยายความเรื่องเบื้องหลังครอบครัวของแอนทิโกนี่ก็เช่นเดียวกันใช่ไหมคะ ที่พูดถึงเอศบุตร..
- มีถนี่ รัตนิณ : เช่นเดียวกันค่ะ เพราะว่าคนนี้ไม่มีพื้นฐานว่าแอนทิโกนี่เป็นใคร มาจากไหน ก็อย่างที่อาจารย์เจตนาว่า ถ้าเพื่อเรื่องนี้เล่นในเมืองนอก พอบอกว่าฉันเป็นลูกอติปัส ทุกคนเข้าใจว่าอติปัสคือใคร ในเมืองไทยไปบอกว่าอติปัสนี่..ไม่รู้เรื่องละคะ² ถ้าเพื่อเราบอกว่าเราเป็นลูกพระรามนี่คนอาจจะรู้จัก หรือลูกพระกฤษณะอะไรอย่างนี้..รู้จัก..แต่จะบอกว่าเป็นอติปัสนี่ไม่รู้เรื่องเลยว่ามีใครนะอติปัส ก็จำเป็นต้องเล่าละคะ
- ผู้วิจัย : ต่อไปก็เป็นทัศนะต่อบทวิจารณ์ละคะ เริ่มด้วยบทวิจารณ์ของอาจารย์เจตนา นาควิษระ ซึ่งอาจารย์กล่าวไว้ใน ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ ว่า "ความจริง ถ้าไม่ต้องให้คำนำเลย (หมายถึงคำนำในสูจิบัตร) และไม่ต้องแปลงบทเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างที่ทำ ผู้ชมก็คงอดไม่ได้ที่จะนำเอา เรื่องของความขัดแย้งในทละครนี้มาเทียบกับเรื่องที่บ้านเมืองเราอยู่แล้ว... "³ อยากรจะ

²เจตนา นาควิษระ, ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์, (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด, 2524), หน้า 292-293.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 296.

เรียนถามอาจารย์ว่า อาจารย์คิดว่า เรื่องนี้จำเป็นที่จะต้องดัดแปลงเล็กน้อยเพียงใด เพื่อให้เข้ากับสังคมไทย

มีทิ รัตนิม : อาจารย์เจตนา พุดในฐานะผู้รู้และผู้ที่อยู่ในวงวรรณคดีนะคะ.. ผู้ที่เป็น นักศึกษาวรรณคดีต่างประเทศ แต่ดิฉันอยู่ในฐานะดิฉันอยู่กับคน.. ประชาชนนะ.. ชาวตลาดทั้งหลายและคนที่มาตุลละครของดิฉันมีทั้งจากท่าพระจันทร์ ซึ่งเป็น.. หรือ ลากเกี้ยวเข้ามาอย่างนี้ เพราะฉะนั้นหลายคนก็ไม่มีความรู้พื้นฐานมาเลย มันไม่ใช่ ละครสำหรับปัญญาชนอย่างเดียว หลายคนก็ไม่เคยดูละครมาเลย เพราะฉะนั้น เรายังในฐานะ educator.. ผู้ให้การศึกษาก็อาจจะต้องให้พื้นฐานกับเขาบ้างนะคะ ที่จะ ได้ให้รู้ว่าเราต้องการทำอะไร เพื่อไม่ให้คนเข้าใจผิดและเพี้ยน เพี้ยนแล้ว ไปกันยากมาก.. ถูกด่าที่เขามาก.. เพราะฉะนั้นก็พุดให้มัน clear ไปเลยในบท

ผู้วิจัย : บทวิจารณ์อีกบทหนึ่งนะคะของ ดวงเดือน ประดับดาวนะคะในประชาชาติ รายวัน ซึ่งกล่าวไว้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมระยะนี้แหละคะ รู้แนวทางของตนเอง แล้ว และก็มิได้แสวงหาอย่างสับสนต่อไปอีกแล้ว ดังนั้น สิ่งที่อาจารย์นำเสนอในบท ละครนี้จึงไม่ได้ตอบสนองความต้องการของยุคสมัย⁴ คืออยากจะเรียนถามอาจารย์ว่า ในทัศนะของอาจารย์.. เรื่องนี้ตอบสนองความต้องการของยุคสมัยในขณะนั้นได้ดี เพียงใด คือคน.. รู้แนวทางของตัวเองแล้วอย่างที่ดวงเดือน ประดับดาว กล่าวไว้ หรือเปล่าคะ

มีทิ รัตนิม : ก็อาจจะมิดวงเดือน ประดับดาวที่ฐานะคะ ก็คนอย่างดวงเดือนนี่จะมีสัก ก็คน ดิฉันก็ไม่ทราบว่าเขาเป็นใคร ก็น่าจะเป็นนักอักษรศาสตร์ ก็เขาก็อาจจะ ไมให้ที่ดิฉันไปดูถูกคนสมัยนั้นอะไรอย่างนี้ ก็มีหลายคนที่.. อย่างรัตมี เฝ้าเหลืองทอง ก็เอาดิฉันไปด่าซะตั้งเยอะแยะ ก็พวกนี้ก็รู้อยู่แล้วว่าเขาเป็นฝ่ายที่สนับสนุนพวก 14 ตุลา อยู่มาก แล้วมีความรู้สึกว่าดิฉันนี่ anti พวก 14 ตุลาซึ่งเขาเข้าใจผิดนะคะ .. เขาคิดว่าดิฉันนี่อยู่ฝ่ายสถาบันอะไรอย่างนี้ และก็คิดว่าดิฉันว่าเด็ก แต่ที่จริงไม่ใช่ เลย ดิฉันก็รู้สึกว่า เด็กนั้นยังสับสนอยู่ แม้แต่ปัจจุบันนี้ก็ยังสับสน แม้แต่กลุ่มพวกเขา

⁴ ดวงเดือน ประดับดาว, ประชาชาติรายวัน (25 กรกฎาคม 2519) : 9.

เอง คิดถึงก็ว่าสับสน เขาอาจจะคิดว่าเขา^{รู้} แต่คิดถึงคิดว่าเขา^{ไม่}รู้จริงนะ.. มีคนที่^{รู้}..

ผู้วิจัย : ช่วงนั้นนะคะ จากข่าวหนังสือพิมพ์ที่ไปศึกษามาจะคะ เขาบอกไว้ว่า มีการฉีกโปสเตอร์ในธรรมศาสตร์ และก็มีการวิจารณ์ว่าละครเรื่องนี้เป็นการโจมตีฝ่ายซ้ายบ้าง ฝ่ายขวาม้างอยากจะเรียนถามอาจารย์ถึงปฏิกิริยาสะท้อนกลับจากผู้ดูโดยทั่ว ๆ ไป.. เท่าที่อาจารย์จำได้คะคะ

มีที่ รัติน : ก็มีพวกคนดูทั่ว ๆ ไป ที่ไม่ใช่ นักวิจารณ์ และไม่ใช่อยู่ในวงวรรณคดีหรือวงปัญญาชน เค้าก็ชอบ.. ชื่นชอบกันดี ก็รู้สึกสนุกแล้วก็บางคนก็บอกว่ายาวไปพูดมาก อะไรอย่างนี้ แต่ในหมู่คนที่สนใจเรื่องการเมือง ก็ตีความไปอย่างที่ว่านี่ละคะ ก็มีพวกกระทิงแดง เขาก็มาฉีกโปสเตอร์ แล้วก็บอกว่าคิดถึงเขียนเรื่องนี้ หรือจัดเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อว่าฝ่ายขวา แล้วก็พวกฝ่ายซ้ายก็บอกว่าคิดถึงไปเชิญทหารมาดู พวกจปร. พวกนายเรือมาดู ก็เพราะว่าคิดถึงเป็นฝ่ายขวา อะไรอย่างนี้ละคะ พวกกระทิงแดงก็คิดว่า คิดถึงเป็นฝ่ายซ้ายอะไรอย่างนี้ ก็.. คิดถึง.. สนุกดี

ผู้วิจัย : คำถามสุดท้ายนะคะ คือบทละคร อันตรายนี้ นี้ได้ทราบว่าได้รับเลือกเป็นหนังสืออ่านนอกเวลา เรียนด้วยใช่หรือไม่คะ

มีที่ รัติน : ใช่คะ เพราะท่านอาจารย์บุญเหลือท่านเป็นคน.. ท่านพอใจจะคะในการแปลบทนี้ละคะ และท่านก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ดี ตอนนั้น ท่านเป็นกรรมการที่จะเลือกบทละคร.. ที่เป็นวรรณกรรมนะคะ ให้กับนักเรียนอ่าน สมัยนั้นมีการปรับปรุงหลักสูตร แล้วก็ตำราเรียนของกระทรวงศึกษาฯ อย่างมาก ก็เป็นสิ่งที่ 14 ตุลาได้ทำให้กับวงการศึกษามีการโจมตีเรื่องวรรณกรรมเก่า ๆ ที่เด็กเรียน เพราะฉะนั้นก็มีการเสนอเรื่องนี้ขึ้นมาโดยท่านอาจารย์บุญเหลือนี้ละคะ และก็เป็นที่รับ.. ตั้งแต่สมัยเป็นบทเรียนเรื่อยมา.. อ่านนอกเวลาคะ

ผู้วิจัย : ขอบพระคุณมากคะ อาจารย์

ประวัติผู้เขียน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เขียนโดย นางสาวชลลดา ทองทวี เกิดเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.
2505 ที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้เขียนสำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอก ฝรั่งเศส
วิชาโท อังกฤษ จากคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2527

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย